

VÁLOGATÁS AZ ERDÉSZETTÖRTÉNETI PÁLYÁZATOK
ANYAGÁBÓL

Az OEE anyagi helyzete az 1970-es években több alkalommal is lehetővé tette, hogy szakosztályunk erdészettörténeti témakörben pályázatot írjon ki. A pályázatok eredményei "Az Erdő"-ben megjelentek, a díjazottak neve ismertté vált. A beérkezett /jel-igés/ anyag azonban ennél bővebb volt, a kéziratokat szakosztályunk vezetősége leadta az egyesület könyvtárának. Most, a könyvtár költöztetése során ezek előkerültek. Egy-egy részlet kiragadásával szeretnénk felkelteni az érdeklődést az eltérő színvonalú, de a maga nemében érdekes, hasznosítható anyagok iránt. Hangsúlyozzuk, hogy válogatásunkba csak azok a művek kerülhettek be, amelyek a könyvtárban most is fellelhetők, olvashatók.

dr. Nagy Domokos Imre - dr. Oroszi Sándor

Erdészeti statisztikai adatok és működési jelentések
Abauj-Torna, Gömör és Zemplén vármegyékben 1928-1938

Dr. Járási Lőrinc /"Torzsás"/

Alföldi erdőtelepítés.

A vizsgált időszak elejére megtörténtek az alföldfásításra kerülő területek kijelölése és 1937-re készültek el a kijelölési tervek Borsod megyében és a tervek készítése folyamatban volt Zemplén vármegye 13 községében, összesen mintegy 63 ezer kat.h. területen.

A telepítési akció kezdetétől az adott év végéig végzett alföldi erdőtelepítés az erdőigazgatósági statisztikai jelentések alapján az alábbiak szerint alakult:

vármegye	új erdőtelepítések száma ha	területe ha	gazdasági fásítások ha	fasorok ha
Abauj-Torna				
1931	-	-	-	-
1934	-	-	-	-
1938	-	-	-	-
Borsod				
1931	62	85	9	46
1934	66	140	16	78
1938	83	336	46	147
Gömör				
1931	-	-	-	-
1934	-	-	-	-
1938	-	-	-	-
Zemplén				
1931	85	155	17	25
1934	99	236	27	57
1938	297	554	185	108

Feltűnő, hogy Abauj-Torna vármegyében semmilyen fásítást sem terveztek. A Borsod és Zemplén megyékben kijelölt 63 ezer kat.h-as terület még a mai Borsod-Abauj-Zemplén megye 40 ezer ha-os maximális programjával szemben is indokolatlanul nagy feladat. Az elhúzódó agrárválság nyilván közrejátszott abban, hogy ilyen nagy területen terveztek erdőtelepítést.

A gazdasági válság hatását a fenti adatok is jellemzik és a miskolci erdőigazgatóság éves jelentéseiben is szerepel.

1932-ben a suhángokat... sokan nem vették igénybe, mert a rossz gazdasági viszonyok miatt a kiszédési, csomagolási, stb. költségeket sem tudták megfizetni." 1933-ban az ideiglenes kiegészítő személyzetet elbocsájtották, a hiteleket elvonták, így "az egész alföldfásítási akció szünetel."

A miskolci erdőfelügyelőség 1932. évi jelentéséből kitűnik, hogy az erdőbirtokosok a közigazgatási intézkedésekkel szemben az általános gazdasági bajok miatt passzív szerepet tanúsítanak. Ezen okból a fásítások is hanyatlást mutatnak s hovatovább a

büntetőszankciók is eredménytelenekké válnak, amennyiben azok behajtása jófórmán lehetetlenné válik."

1934-től az alföldi önkéntes fásítás csekély mértékben folyamatban van" a kijelölt csemetekertekben megtermelték a szükséges csemete mennyiséget és így vált elérhetővé, hogy 1938-ra a fent ismertetett eredményeket érték el az egyes vármegyékben.

Terjedelem: 53 oldal

/J.L. Erdőfelügyelői éves beszámoló jelentések 40 évvel ezelőtt Borsod-Abauj-Zemplén megyében/

A dolgozat egy része megjelent Az Erdő 1985. évi 3. számában 107-109.

Erdőrendezésünk története

Dr. Márkus László /"A gazdálkodás alapja az üzemterv"/

Az erdőgazdálkodás helyes vitele érdekében az akkori felsőbb vezetés /MÁLLERD/ 1946. évben elrendelte az egyes erdőgondnokságok területéhez tartozó állami tulajdonú és állami kezelésben lévő erdőkre vonatkozóan az un. "Erdőleltár" elkészítését, amely a területi adatokon kívül a talált feállományviszonyokat: fafaj, kor, fatömeg, idős, középkorú és fiatalos faállományok vonatkozásában az un. adatgyűjtőlapokon megközelítő pontossággal tárgyalta. Az egyes erdőtettek sorszámot kaptak, s ezzel ellátva az 1:75000-es térképlapokon feltüntetésre kerültek. Az adatfelvételt az akkori erdőgondnokságok tették és az egyes erdőrendezősségek összesítették. /82/

Az "Erdőleltár" adatai területi vonatkozásban, de főként az élőfakészlet és annak vágásérettségi viszonyai tekintetében csak tájékoztató jellegűnek bizonyultak, és még 1946-ban felmerült a MÁLLERD Erdőrendezési Osztályán az az elgondolás, hogy szükséges lenne az "Erdőleltár" megközelítő adatai helyett pontosabb adat-

szolgáltatásról gondoskodni. E kérdés megoldását az un. "Ideiglenes üzemtervek" elkészítése útján vélték megoldhatónak.

Az elgondolás az volt, hogy 1-2 év alatt az ország egész területén - egyelőre az állami tulajdonban lévő erdőkre vonatkozóan - gyorsított helyszini bejárás s erdőleírás alapján olyan ideiglenes jellegű üzemtervek és azok mellékletét képező un. faállomány-felvételi vázlatrajzok készüljenek, amelyek az állami erdők korviszonyait, akkori állapotát az Erdőleltár adatainál pontosabban rögzítsék, s az erdőgazdálkodás külső üzemi szerveinek gyakorlati erdőgazdasági munkáit, a felső vezetés számára pedig a megbízható tervezést megkönnyítsék.

A helyszini felvételi munka 1947 tavaszán a fenti elgondolások alapján meg is indult, s az 1948. év végéig az ország állami tulajdonban lévő erdeinek kb. 50 %-ára el is készült. E munka 1949-ben is tovább folytatódott.

Terjedelem: 101 oldal, 19 melléklettel.

Hamuzsír készítésének története hazánkban különös tekintettel a Bakonyra

Mészáros Gyula /"Bakony"/

Hogy milyen mennyiségű hamuzsír termelésére volt képes Magyarország akkor, az ország életében legkisebb fatömeget képviselő 1880-as évek adatait vizsgáljuk meg. Ezek az erdőterületi adatok és fatömegadatok már a nagy erdőirtások utáni, de még a nagy erdőszerkezeti átalakítások idejéből valók.

Ezek szerint az 1880-as években a magyar állam erdeinek összes fatermelése 28,316.000 m³ fatömeg, Bedő Albert szerint, amely még 25 %-kal emelhető a legújabb fatermési kutatások szerint. 35,395.000 m³-re, ha a kemény lombos fák /tölgy, bükk, gertyán/ százalékos előfordulását 72 %-ra, a lágylomb és a fenyők előfordulását 28 %-ra tesszük, az iparifának a felhasználását, a-

mely nem került eltüzelésre, pedig 25 %. Ugyanannyire tehetjük, mint a legújabb kutatások szerint megnövelt fatömeget, amelyek szerint a magyar erdőkből a tartamosság figyelembevételével eltüzelhető, illetve hamuzsírnak elégethető fatömeg kemény lombos fából $20,387.520 \text{ m}^3$, amelyből Szécsi adatai szerint $28,542.528$ kg hamuzsírt készíthető, ha egy köbméter keményfából $1,4$ kg hamuzsírt kapunk. Ugyanakkor $7,928.480 \text{ m}^3$ puhafából, ha abból termelhető hamuzsír köbméterenként $0,6$ kg, akkor $4,757.616$ kg-nak felelne meg.

Hazánk területéről 300.000 q körüli hamuzsír kiszállítása sohasem történt meg évente, pedig ekkor még túlhasználatról nem beszélhettünk volna.

Ezek szerint a magyar erdők tönkretételét országos viszonylatban nem lehet a hamuzsírtermeléssel összefüggésbe hozni.

Természetesen egy-egy vidék, vagy birtokviszony esetében ez nem áll fenn, mert egy-egy birtokos viszonylatában igenis a hamuzsírőzés hatalmas erdei károkat is okozhatott.

Terjedelem: 109 oldal, 3 fénykép- és 2 térképmelléklettel.

Ismertetés Salgótarján és a Karancs-Medves-vidék
erdőtörténetéről az I. világháborúig

Kiss István /"Bruzú"/

A zsindelyt tölgyből és fenyőfából készítették. Tölgyfából készült zsindely $50-60$ cm hosszú, $13-16$ cm széles és $3-4$ cm vastag volt.

Fenyőből készült zsindelyt a következő méretben készítették:
Vastagság: $1,3 - 1,5$ cm
Szélesség: $6 - 13$ cm
Hosszúság: $0,5, 0,6; 1$ m.

1000 db 50 cm hosszú, 8-13 cm széles és 1,5 cm vastag zsinde-ly készítéséhez jól hasadó rönkből 1 ürm, kevésbé jól hasadóból pe-
dig 1,5 - 2,0 ürm szükséges.

Terjedelem: 36 oldal, 3 térképmelléklettel.

Szeged erdészetének és faiparának története

Waldmann Gábor /"Béci"/

A felszabadulás után gyorsan megindul a termelés azokban az üzemekben, ahol volt alapanyag, és a viszonylag régi gépeket a né-
metek nem vitték el. Néhány üzem háborús károkat is szenvedett,
ezek azonban nem voltak súlyosak. A faipari munkások magatartásá-
ra jellemző, hogy a Falemezgyárban még a felszabadulás napján
/1944. október 11./ is jártak a gépek, ha nem is termeltek. A kö-
vetkező napon már beindult a termelés, mintegy 35 fővel, néhány
nap múlva pedig a dorozsmai munkások is megjöttek. Alapanyag itt
bőven volt a hadiipari jelleg miatt. Az első bérfizetést az új ve-
zetőség úgy oldotta meg, hogy kiemelték a Tiszából az elsüllyesz-
tett uszályt, amelyben értékes lemezféleségek voltak, valamint a
raktári készletet is kiárusították. /Az így áruba bocsájtott anyag
legnagyobb részét a szovjet katonaság vásárolta meg./ A többi üzem
dolgozói, akik alapanyag miatt nem tudtak üzemükben dolgozni, hoz-
záfogtak a lebombázott és felrobbantott vasúti híd helyreállítá-
sához /ideiglenes faszerkezet/, valamint a közúti híd helyén egy
gyaloghidat, később hajóhidat építettek. A háború végén Szegeden
a következő faipari üzemek indultak be, amint megoldódott az alap-
anyag kérdés: Lippai gőzfűrészüzeme, Újszegedi gőzfűrész és láda-
gyár, Rainer bútorgyára, Szegedi Falemezgyár, Ecsetgyár, Szikra
Gyujtóárúgyár. Ezen kívül sok asztalos, bográn és egyéb kisiparos
működött.

Rövidesen államosították a faipart is, a kisiparosok nagyré-
sze pedig szövetkezetekbe tömörült.

Terjedelem: 33 oldal

A hortobágyi erdők története

Wittner Ferenc /"Déliabáb"/

E. A Hortobágy-pusztán, a Kis Hortobágyon, a Balmazújváros-Tiszacsegei út mentén 1947-ben kezdődött meg az erdőtelepítés. Az erdőgazdaság itt a hajdan a Semsey grófok tulajdonában levő, s a felszabadulásig főleg bérletként hasznosított területeket vett át. Az átvett területeknek egy részét beerdősítette, a többi területet az állami gazdaságok megalakulása után, illetve a termelőszövetkezetek megerősödése nyomán fokozatosan visszaadta a mezőgazdaságnak. Az elmúlt évtizedben itt sem folyt már számottevő erdőtelepítés, mivel az Erdészeti erdősíthető területtel már nem rendelkezik.

A Hortobágy-pusztai erdők ma két község, Hortobágy és Balmazújváros határában fekszenek.

A Balmazújváros község határában levő erdők közül a Hortobágy folyó partján fekszik a Hosszú erdő /8-9-es tagok/, és a Papere erdő /10-es tag/. Az erdők összes területe 129 ha, ebből tényleges erdő 53 ha, míg 76 ha legelő.

Ezeket az erdőket egy évben, 1951-ben telepítették tölgycesmével. Töltelékfák csak a pótlások során kerültek az állományokba, túlnyomóan am. kőris és ezüstfa.

Az erdők ma ligetes foltok erdősíthetetlen szikes legelőben. A kövesút két oldalán fekszik a Darassa-i erdő. A tanya /volt iskola/ mellett egy 0,35 ha-os akácos fekszik, ezt a terület akkori bérlője 1936-ban telepítette. Más erdő a felszabadulásig a környéken nem volt.

A területen 1951-ben kezdődött és több éven át tartott az erdőtelepítés.

A területéről 1966-ban készült el az üzemterv.

A darassai erdő /1-7 tag/ összes területe 170 ha, ebből fanővedék termelésre szolgál 13 ha, 79 ha talajvédelmi rendeltetésű. A ligetek közötti zárványlegelők összes területe 78 ha.

Az állomány túlnyomó többsége kocs. tölgyes /80 %/. Az am. kőrisek elegyfaként 10 %-ban fordulnak elő. Az Ó. nyár előhasználati

állománynak lett telepítve a jobb talajokra, míg az ezüstfa a szikesebb részekre lett ültetve.

F. Hortobágy község határában, a műút és a vasút között három erdőtest található, ezek: a hortfenéki, a feketeréti és a vókonyai erdő.

A hortobágyi erdők 1966-ban lettek üzemtervezve. Az erdők összes területe 496 ha. A három erdőtest független s egymástól több km távolságra fekszenek. Az erdőtelepítés itt 1946-ban kezdődött és több éven át tartott. A pótlások és az erdők rendszeres ápolása /kapálása/ közel két évtizedet vett igénybe. A gyenge termőképességű szikes talajokon traktor szántás után makkvetéssel és csemeteültetéssel történtek az erdősítések. A kézi ültetés és főleg az erdősítések ápolása sok munkaerőt igényelt s az ötvenes években sok balmazújvárosi ember, főleg fiatalok találtak itt munkaalkalmat. A munkásokat hét elején vitte, hét végén hazaszállította az Erdészet. Egész héten sebtiben épített munkásszállásokon laktak az emberek s az Erdészet által üzemeltetett konyhán étkeztek.

Terjedelem: 52 oldal és 7 melléklet.

A tanulmány egy része megjelent a szakosztályközlemények XI-XIII. számában. /W.F. Tiszacsege és Egyek községek erdeinek története a helynevek tükrében./

A Csiki erdők és a csiki nép

Gál István /"Havasi nárcisz"/

Az egyre fokozódó irtások intézkedésre készítetik a szakembereket és törvénnyel igyekeznek lehetővé tenni az erdők folytonosságát. Az első 1879. évi XXXI.tc. intézkedik az erdősítések tekintetében s a fahasználatokat is megtiltja a meredek, lemosásnak kitett hegyoldalakon¹², s a Csikban később érvényre jutó román Codul silvic nevezetű 1910. évi erdőtvény¹¹ is hasonlóan rendelkezik - kevés eredménnyel. Ezek a törvények nem nyújtják azt az eredményt,

mely az állományok fennmaradását megoldotta volna.

Csikban azonban nem a fent idézett erdőtörvények voltak az első írott, szabályozó intézkedések az erdők létét illetően.

A csiki erdőkezelés érdekében már a széki törvénykezés idejében felvetődött annak szükségessége, hogy az erdők kezelését írott formában is megfogalmazzák. Bár ennek a szabályozásnak célja elsősorban a hatalmi törekvések megfékezése, a vezető családok visszaéléseinek korlátozása volt, mégis egyidőben azzal az eszterlen erdőirtásokat is megelőzte, a gazdasági vonalon is megmutató és a közösségi erdőket is veszélyeztető túlkapásoknak is elejét vette. Ez az ősi szokásjogokat összefoglaló törvény 1555-ben születik meg és "Csik, Gyergyó és Kászton Konstitúciója" néven ismeretes.¹³

A kapitalista előretörés adta körülmények hatását, sem az 1879. évi erdőtörvény, sem a román Codul silvic nem tudta ellensúlyozni. A csiki erdők is, amint az előzőekben már jellemzett állapotok Csikban is uralkodóvá váltak, megállíthatatlanul pusztultak. S hogy a pusztulás betetéződjék, 1945-46 években beköszöntött egy hosszantartó aszály is, mely a fenyvesekben erdőtüzekhez vezetett, s ezek megfékezésére akkor gondolni sem lehetett.

Az elemek munkája mellett az ember maga is sokat tett az erdőállományok csökkenése terén.

A szabatosan paragrafusokba foglalt erdősítési rendelkezéseknek a végrehajtásához sem az állami erdőgazdálkodás hivatott szakemberei, őrzői részéről megnyilvánuló lelkiismeretesség, mind a törvényekbe foglalt intézkedések megfogalmazását, mind azok végrehajtását tekintve, sem az előírások megtartására irányuló törekvés nem volt elegendő, hogy az üzleti ügyeskedés, a profit szellem irányította kereskedői érdekek érvényesülését meggátolják.

És ha feltételezzük, hogy az erdőgazdálkodás és bűnüldözés szakszemélyzetének nem minden tagját vezérelte a hivatástudat és lelkiismeretesség, nem mindenki cselekedett következetesen, hisz Erdélyt csak gyarmatnak tekintették, hogy azok előírásait az érintettek megtartsák, minden bizonnyal jelentős károk keletkeztek az erdőtermelések alkalmával, a közösségi érdekek könnyelmű prédává

váltak, az erdő termékeiből származó haszon jogtalan megszerzésével a tőkés gyarapodott büntetlenül.

Mindkét feltételezés adta folyamat érvényesülését kell valószínűnek vélnünk abban, hogy az erdősítések sikertelenségét bizonyító, nagyarányú erdőpusztulást látjuk.

Terjedelem: 76 oldal, 53 fényképmelléklettel.

A magyar vadászat képes krónikája

Varga László

Terjedelem: 55 oldal. Irodalomjegyzék és illusztráció nélkül.

Mivel a pályázati kiírásnak nem felelt meg, a bizottság nem értékelte.

Adatok a főváros erdőtörténetéhez

Baranyi Katakín

/"Nem tudom, másnak e tájék mit jelent, Nekem hazám"/

A Városerdő, a mai kedvelt parkunk a Városliget őse volt. A park kialakítását sok - máig is élő - parkunkéhoz hasonlóan József nádor kezdeményezte. A Királyi Szépítő Bizottság pályázatot hirdetett a Városerdő rendezésére, hogy ott, a Rákos homokján és mocsarában a város népe számára mulatóhely legyen. A legnagyobb vonalúbb tervet Nebbien Henrik, francia származású kerttervező készítette. Részletes vizsgálatot végzett, hogy a talaj adottságokat figyelembe véve és a már meglévő és szépen viruló növényeket, a legmegfelelőbb növényanyagot tervezze. A terület vízrendezését úgy oldotta meg, hogy patakkal összekötve két tavat alakított ki. Ez vezette le az elmeccsarasodott rész fölösleges vizét. A pályázat egyfőle

tudományos megalapozottsággal tárgyalja a színek és formák összehatását és kapcsolatát. Felsorolja az ajánlott fa és cserje fajokat, közöttük sok hazai fajt is említve. A terv kivitelezése jóval nehezebb mint a terv megálmodása. A kivitelezés költségei oly tetemes összeget tettek ki, amit a város nem tudott biztosítani. Közadakozás, telekrendezés révén nyert pénz összegek, valamint József nádor adakozása elindítja végül is a kert építését. Abban a formában, ahogyan Bebbien Henrik megálmodta soha nem valósult meg. Ma, hogy a Nemzetközi Vásár elköltözött ismét teljes szépségében kibontakozhat látogatói előtt az egykori Városerdő./5/

Pest másik nagymultú kertje a Népliget volt. Története 1700-ban kezdődik, amikor I. Lipót a területét a városhoz csatolja. Akkoriban még jó termőföldért adtak pénzt a földművelők ez senkinek nem kellett, így a város kapta meg. Az első kísérletezés a betelepítésére csak a XIX. században kezdődik meg. A sivó homok, az állandó szemétkerakodás nem használ a szinylődő csemetéknek. A kiegyezés békésebb korszaka s a Királyi Szépítő Bizottság áldásos tevékenysége folytán a külterületek lakó és gyár negyedeinek szépítésével is elkezdenek foglalkozni. A park létrehozásáért legtöbbit Ilsemann Keresztély fáradozott. Tervei alapján megvalósul az akkori divatnak megfelelő angol táj kert. Ez korszerű séta és kocsijáival, vízvezeték hálózatával és komoly dendrológiai gyűjteményével a Főváros díszévé válik. A parkot még színesebbé varázsolják a felállított díszkutak és szobrok. Megnyitásakor úgy nyilatkoznak a hivatalos lapok, hogy a Városliget komoly vetélytársa lesz vagy inkább párja ez a szép park.

Terjedelem: 21 oldal, 6 térképmelléklettel.

Hajdú-Bihar megyei erdőn kívüli fásítások
története

Kalapos Mihály /"Alföldfásítás"/

A dolgozat teljes terjedelemben /szerkesztett, némileg módosított szöveggel és képanyaggal/ megjelent. K.M. Hajdú-Bihar megyei erdőn kívüli fásítások története /H.é.n. - Debrecen, 1980./

Csongrád megye erdőgazdálkodásának története

Polner Antal /"Erdőtörténet"/

Nagymágocs és környéke

A megye Tiszántúli részén a nagyobb fásításokat, erdőtelepítéseket Scherg Károly szerint gróf Károlyi Lajos kezdte meg a nagymágocsi park telepítésével. Ennek során 1857 körül 300 holdas vadaskertet létesít kevés tölgy, kőris és főként akácból 10 holdas négyszögű parcellák alakjában. Állítólag 5 millió akác csemetét ültettek el. A fásítást később a család Alajos nevű tagja folytatta. A fásítások gyakorlati lebonyolításánál érdemeket szereztek Szendrei Ignác - aki egyébként Petőfi apósa volt - majd Marsowszky Ádám és Juránek Gyula nevű gazdászok, uradalmi felügyelők. A telepítésekakkori fő célja a nagy birkatenyészet számára legelő, delelők, árnyas hajtó utak, úgynevezett "birkapromenádok" létesítése volt. A telepítéseket főként akáccal végezték. A sok fasorból kikerülő fa az uradalom szükségletét ellátta, s a kitermelt fa még a 6-7 cséplőgép fűtéséhez is elegendőnek bizonyult.

A család később tovább folytatta az erdőtelepítést, melyben a jószágigazgató cseréjével némi törés állt be a század utolsó két évtizedében. A századfordulótól kezdve vadóvás érdekében a szabályos négyszögű táblák sarkán úgynevezett sarok-erdőket kezdtek telepíteni 1 kh. terjedelemben. Az uradalom a fácánbúvók miatt előszeretettel alkalmazta az orgonát aljnövényzetként, s a 20-as évekre az orgona főként az irtásokban úgy elszaporodott, hogy mintegy 60 kh. tiszta orgonás volt csak.

Az uradalom még a legvadabb sziken is folyton kísérletezett erdőtelepítéssel, amerikai kőris, szil, tamarix, kökény, gleditsia és ezüstfa ültetésével. Gróf Károlyi Imre 1921-22-ben, 1922-23-ban 150 és 46 kh-at erdősített újra. 1926-ban az uradalom a végzett fásításaival a Földművelésügyi Miniszter harmadik díját nyerte el. Az 1930. évi üzemtervezési felvétel 300 kh. erdőt talált Nagymágocson. Bizonyos területi parcellázások helyett csereerdősítéseket csináltak 500, majd később 200 holdon, így az erdőterület 1000 kh-

ra növekedett. 1937-ben további 180 kh-al akarták növelni az erdőterületet, melyre azután később sor is került.

Terjedelem: 25 oldal. Illusztráció és forrásjegyzék nélkül.

Gyöngyössolymos község erdőgazdaságának
története... 1945-ig

Bernáth Kálmán /"Erdős, erős, szocialista Magyarországért"/

Lássuk most már, hogyan indult meg a korszerű erdőgazdálkodás a solymosi erdőkben.

Ennek alapja az úrbéri rendezés után az új "erdőtörvény" volt, az 1879.évi XXXI.tc., mely tízévi gondos előmunkálat után készült és 1880. július 1-én lépett életbe. Több, mint egy fél évszázadig szabályozta a magyar erdőgazdálkodást és végrehajtása a solymosi erdők arculatát is szebbé tette - legalábbis akkor, ha az emberi hasznosság szempontjából nézzük az örökifjú természetet és benne az erdőt.

Az új erdőtörvény a kötött forgalmú erdőkre nézve, ahová az egyházi birtokok, valamint a közbirtokossági erdők is tartoznak, - megállapítja, hogy ezen erdőket hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint és szakértő erdészeti személyzettel kell kezelni.

Az első részben Erdőrendezési utasítás jelent meg 1880-ban. Ez az utasítás a kihasználások biztos ellenőrizhetése végett szabályozta a hozamszabályozást, a vágásosztást és a térszakozás elvein alapszik. A vágásforduló minimumát szálerdőknél hatvan, sarjerdők-nél tíz évben állapította meg, a fordulószakaszokat pedig húsz, illetve tíz évvel vette számításba. A gazdasági beosztás rendszerében szálerdőknél "üzemosztályokat", azok keretén belül "vágásosztásokat" állapított meg és az utóbbiakat rendszerint annyi tagra bontotta, ahány fordulószakaszból a vágásforduló állott.

Ezen erdőrendezési utasítás alapján készült el az első üzem-

terv a solymosi Érseki Uradalmi Erdőre, amely 1900-tól 1920-ig szabályozta a gazdálkodást. A Gyöngyössolymosi Erdőgondnokságot két üzemosztályra: "Alsó erdőre" és "Felső erdőre" osztotta fel. Ezt az elnevezést a nép és az erdészeti személyzet ma is használja, tehát gyakorlatilag is jól bevált. A kettő közötti határ nagyjából a bükkösök /és gyertyánosok!/ meg a tölgyesek között halad, tehát állományhatár is.

Kiindul a gyöngyösi határtól, - a Tetvesréttől és a Télizöldes-oldalt választja el a "Huszas vágástól", tovább halad azon a nagy nyiladékon, amely a Nagylágyast különíti el a Nagyhalmajtól és a Nagypatak völgyét köti össze a szénpatak völgyével, innen tovább halad Ny. felé a Búzafield felső részén, vagyis az Egyházbükk alján, föl a Hegyesdre és innen a Kisbükk felé, annak alsó részén föl az Oroszi-i határra.

Az üzemterv az "Alsó erdőben" 80 éves, a "Felső erdőben" pedig 100 éves vágásfordulót szabott meg, helyesen. A térszakozás rendszerében levágott utolsó vágás a "Huszas Vágásban" volt, melyet 1920-ban vágtak tarra, és melyet ma is így hívnak.

1921-ben az új üzemterv /1921-1940/ szerint a Gyöngyössolymosi Érseki Uradalom Erdőgondnoksága áttér a természetes felújításon alapuló, fokozatos felújítógázásos /ernyős/ vágásmódra.

A térszakozás idején az önálló üzemosztály egész területét annyi évi vágásterületre osztották, ahány évből a vágásforduló állt. A vágások évenként egymás mellett sorakoztak és vágásra is kerültek, tekintet nélkül arra, hogy fel voltak-e ujulva, vagy nem. A felújítás mesterségesen történt, vetéssel, vagy csemeteültetéssel.

Utóbbiak nevelésére az erdőgondnokság a Nagyatalkőn, a Farkaskuti-álláson és a Nagylipótban, végül a Nyirjesi erdészház mellett, csemetekerteket létesített és tartott fenn. A felújítás az első világháborúban és az utána következő időkben részint elmaradt, mert munkáshiány volt.

Különösen a Felső erdőn mutatkoztak hiányosságok. Itt a Nyirjesi védkerületben a Nagylipót, Nyirjesbérc, Neveletbérc, Csonkabérc és a Nagybükkoldal nevű erdőrészekben, továbbá a Monostorvölgyé-

ben, főképp a Kisbükkkoldalon, volt gyenge a bükk és tölgy felújítás, amit a nagy vadállomány is elcsigázott.

Terjedelem: 90 oldal.

A Zempléni-hegységben folyó erdőgazdálkodás
történeti áttekintése 1945-től napjainkig

Járási Lőrinc /"MYLYCHKW"/

A tulajdonviszonyok változása.

Amint azt a 23. fejezetben láttuk, a földreformtörvény végrehajtása után az egyes községek és közbirtokosságok nagy területű erdőket igényeltek.

A MÁLLERD megalakulása után ez a harc tovább folyik, sőt a sajátos helyi elemek következtében kibővül, és esetenként az erdő politikai, sőt nemzetiségi kérdés játékszerévé válik. 1946-ban megkezdődik a Zempléni-hegység erdőbeekelt falvaiból a szlovák anyanyelvű, magyar állampolgárok áttelepülése Csehszlovákiába. A kitelepülés ellen folyó agitáció hatásos fegyvere főleg az MKP részéről, hogy ha a lakosok itthon maradnak, akkor erdőt kapnak.

Ennek eredményeként jelenik meg a Zempléni Népújságban "Itthon maradunk" című cikk, 1946. szeptember 15-én Komlóskáról, mert a község lakóinak megígérték, hogy 500 kh erdőt kapnak.

Az MKP Panaszirodája végül is elintézi, hogy a község lakói 390 kh erdőt megkapjanak, és 1947. június 1-én "bállal egybekötött népünnepélyen" veszik át az erdőt /58/

Érdekes módon az MKP helyi szervezetei nem ismerik fel a pozitív fejlődés irányát még akkor sem, amikor a megjelent FM.-rendelet a közbirtokosságok létesítését intézkedésig felfüggesztette, /59/ és ebben is a reakció mesterkedését látják.

A 11. fejezetben már láttuk, hogy a Zempléni-hegységben ilyen nagy volt a közbirtokossági erdők aránya és mégis itt voltak a

legnagyobb igények az új erdők juttatása iránt.

Az erdők juttatását illetően azonban vannak pozitív vélemények is. A Zempléni Kisújság írja 1947. március 9-ei számában: "... bármennyire fájhat is egyes községek lakóinak, hogy nem juthatnak... saját erdőterülethez, mégis meg kell érteni a Gazdasági Főtanács intézkedését, mert az ország erdővagyonának leromlásának és további szétdarabolásának csak így lehet gátat vetni."

A cikk szerzője sajnos ismeretlen, de ez a helyileg jól megfogalmazott és jövőbe látó vélemény megerősítést nyer az állami gazdaságpolitikában is, ami az egész társadalom érdekeit tartva szem előtt, nem engedélyezte a kért erdők átadását.

A csekély mezőgazdasági területtel rendelkező helyi faluk kapnak ugyan kisebb-nagyobb erdőterületeket, de nyugodt megélhetésüket ezzel sem tudták biztosítani és az erdőjuttatás ellenére is, Háromhuta lakosságának több mint a fele kivándorolt.

Ebben az időben intézik el különböző jogi fogásokkal azt, hogy az állami tulajdonba vételtől mentesítsék a Csajka Endre és Társai erdőbirtokossági társulat erdejét.

Sok támadás éri ebben az időben az erdőgondnokságokat a 10-100 kh nagyságú különálló erdőterületeknek a községek részére történő átadás miatt is, de mindezek lerendezése után végül is kialakulnak az állami erdők határai, amelyek a Tsz. erdők területének visszaadásáig lényegében változatlanul megmaradnak.

Terjedelem: 130 oldal, 28 fényképmelléklettel.

Adatok Nagykőrös város erdőgazdálkodásának történetéhez

Rédei Károly /"Kőrösi-ér"/

/Erdőosztás/

A legtöbb birtok után nem volt megállapítva az erdei járulék egész forintokban, hanem forinton felüli krajcárok is voltak. Ab-

ból a meggondolásból, hogy a hatnál kevesebb quóták birtokosai a krajcárok elhagyása miatt ne károsodjanak, méltányossági okokból kimondták, hogy a hat egész quótán alul eső illetmények 30/60-ad részénél nagyobb tört arányai egész quótaként adhatók ki. A hatos és ezen felüli törtszámok pedig nem jönnek számításba a fajárulék kiosztásánál. Így pl. akinek 5 frt 31 kr kulcsa volt, ténylegesen 6 quóta után kapott failletményt, aki 6 frt 59 kr quóta kulccsal rendelkezett, szintén csak 6 frt-ra kapott erdei illetményt. A quótatulajdonosok száma 1895-ben 2.583.

A legkisebb quótatulajdonosnak 1, a legnagyobbknak 456 quótája volt. Egy quóta tulajdonjogának ára szintén 1895-ben 14-16 frt, a vágási jog ára 70-80 korona körül alakult. Ez az ár évenként oly módon csökkent, vagy emelkedett, ahogyan a vágásterületen lévő fatömeg mennyisége és minősége változott.

A kiosztás ugyanebben az évben a következőképpen történt. Az erdőtiszt, vagy távolléte esetén a városi mérnök a vágás alá eső erdőrészt 8-50 szakaszra és az egyes szakaszokat un. nyilakra osztotta. Az összes nyilak száma 300-1000 között volt. A szakaszok és a nyilak számait karókra jegyezték fel. Ezt követően minden egyes nyilban lévő fatömeget 39,000 egység/quóta/ arányában megbecsülték és megállapították, hogy hány quótát tartalmaz. A nyilak 20 ölnél keskenyebbek nem lehettek, a 300 quótát tartalmazónál nagyobb nyil nem lehetett.

A becselő a becslés eredményét lepecsételt levelekbe helyezte és bemutatta a városi képviselő testületnek minden évben december 31-éig. Az osztás ugyanis január első hetében kezdődött és március 1-én fejeződött be.

A becslés eredményét tartalmazó levelek kétfélék voltak. Egyik részük az egész szakaszok, másik részük az egyes szakaszokba tartozó nyilak becslését tartalmazta. Az első csoportba tartozó levelek egyike a "A vágásterületen lévő szakaszokba foglalt quótamennyiségek" címet viselte. Ez a levél tehát egyedül a szakaszokban lévő quótamennyiséget tartalmazta, és pedig nem sorrendben, hanem összekeverve. Így a quótatulajdonosok a helyszínen nem ismerhették fel a szakaszokat.

Egy másik levél címe a következő volt:

"A vágásterület szakaszainak számai és quótamennyiségei." Ebben a quótamennyiségeknek megfelelő szakaszok száma, valamint a meghagyandó "vad- és magfák" mennyiségei voltak feltüntetve.

A második csoportba tartozó egyik levél a "Szakasz nyilainak quóta mennyiségei" címet kapta.

A becslést tartalmazó leveleket a képviselőtestület a polgármesternek adta át, s ő egyébként továbbította azokat a gazdatanácsosnak. A gazdatanácsos az erdőosztást az egész szakaszokra szóló előjegyzéssel és kiosztással kezdte meg. Az osztás időpontját közhírré tették. Az egész szakaszokban lévő quótamennyiségeket tartalmazó levél hiteles másolatát a gazdatanácsos az erdőosztó hivatalnál kifüggesztette, az előjegyzések elfogadása alapján előjegyzett szakaszokat kiquótázta és ezt az erre a célra rendszeresített naplóba és az erdőosztó főkönyvbe egy írnok, vagy díjnok közreműködésével bejegyezte. Hét nap letelte után a szakasz számait tartalmazó levelet is felbontotta, s az előjegyzett szakaszokat az előjegyzőnek kiadta.

A vágási igazolvány a szakasz számát, a quóta mennyiségét, a meghagyandó "mag- és vadfák" számát, a tulajdonos nevét és lakcímét tartalmazta.

Az igazolvány alapján az erdőtiszt, vagy a vágást vezető erdőőr a szakaszt a helyszínen megmutatta, a tulajdonos pedig a fatömeget levágatta és elhordatta.

Az előjegyzés útján ki nem adott szakaszokban lévő nyilak kiosztása szintén előre közhírré tett időpontban, a nyolcadik napon zajlott le folyószám szerinti sorrendben. Az eljárás azonos volt az előbbivel, azzal a különbséggel, hogy itt a kiosztás alá kerülő szakaszban lévő quótamennyiségeket tartalmazó levél másolata került kifüggesztésre, s az előjegyzés nyilakra történt. Az előjegyzett nyilak levágására az engedélyt - amennyiben nem jegyezték elő minden nyilat egy napon - a harmadik nap délutánján adták ki. Előjegyzést rendszerint a nagyobb quótatulajdonosok és azok kértek, akik e célból csoportosultak.

A csoportba nem tömörült kis tulajdonosok pedig quótájuk kijelölésére egyenként jelentkeztek, s azokat a gazdatanácsnok csoportosította. A csoportot a káplár értesítette az erdő levágására vonatkozó igazolvány kézhezvétele után. A kitermelést követően a káplár a fát a tulajdonosok quótamennyiségeinek megfelelően rakásokba rakatta és az elosztás sorshúzás útján történt meg. A káplár jutalma a fenti intézkedésekért egy rakás fa volt.

Március elsején az utolsó erdőosztás a helyszínen történt, amikor is azok a quótatulajdonosok, akiknek quótamennyiségei csoportosítás után sem tettek ki annyit, hogy egy egész nyilat kaphattak volna, darab nyilhoz jutottak.

Végül pedig minden évben voltak olyan quótatulajdonosok - ezek között többször maga a város is -, akik nem iratták ki a quotáikat, vagy pedig valamilyen hatósági letiltás következtében nem voltak kiadhatók. Ezek bent hagyott quótát képeztek, s a rájuk eső un. maradék erdőt kisebb nyilakra osztva, nyilvános árverésen adták el. A vételárat - a költségek levonása után - a bent hagyott quóták tulajdonosai között quótáik arányában fizettek ki a városi pénztárból. Az évenként bent hagyott quóták mennyisége 1600-8000 között ingadozott, s a vételár quótánként 30 kr és 1 frt 35 kr között változott.

Terjedelem: 51 oldal, 6 fényképmelléklettel.

A dolgozat egy része megjelent a szakosztályközlemények XIII-XIV. füzetében. /R.K. A nagykőrösi erdők történetéből./

A Hanság nyárasításának története

Balsay László /"Suhog a nyár"/

Az égerkultúra még virágát élte, amikor, az 1920-as évek közepén - 1926 körül - egy nagyobb arányú nyárasítási kísérlet indult meg az alsó hansági Égererdők területén. Kiderült ugyanis, hogy a

Hanság, a maga egyhangúnak látszó síksága mellett 1-2 méter magas - szél és vízhordotta - dombok, gorondok emelkednek ki. Ezek a terpváltozatosságok, éppen a vízellátási nehézségek miatt nem mindenhol kedveztek a kizárólagos éger kultúrának. Kiderült még az is, hogy az éger nem csak a szárazságot szenvedte meg, hanem minden más fafajnál többet szenvedett a túlzott vízellátástól, amely azért a lecsapolások után is gyakran visszalátogatott a Hanságba. Feltehetőleg a symbiosisban élő sugárgombák pusztultak el a felmelegedő, oxigénhiányos pangóvízben és beszüntették a nitrogéntermelést a gazdafa számára. Ekkor derült ki az is, hogy az égerkultúra a Hanságban inkább csak a kényszer szüleménye volt és ez a fafaj csak állandó áramlásban lévő, jó oxigéngazdálkodású vízellátás mellett díszlettkiadósan, ami pedig a Hanságban csak a terület kisebb hányadában volt megfelelő. Elindultak tehát a kísérletek az éger leváltására. Így kerültek a magasabb fekvésekre tölgy, magaskóris, amerikai dió, sőt még akác állományok is és így került sor mind nagyobb nyárkísérletekre is. Az említett fafajok közül eleinte az amerikai dió látszott legesélyesebbnek és be is állott ezekből mintegy 200 ha különböző minőségű állomány. De az amerikai dió sikert aratott a dél-dunai árterek ásványi talajain, ám nem boldogult a Hanság laza, szerves talajain. Így végül is a nyár maradt a győztes a versenyzők között.

Terjedelem: 15 oldal, 12 fényképmelléklettel.

A Baláta-tó ősláp természetvédelmi terület története

Szoukup Ervin /"Aldroranda"/

A Baláta-tónak és környékének mint fontos természeti emlékek védetté nyilvánítását már 1929-ben sürgette Földváry Miksa.

A védelmet kimondó rendelet csak 1942. január 19-én jelent meg. Ennek igazi végrehajtása és szigorú betartása csak 1954-ben

jutott odáig, hogy a védett terület határát a helyszínen jól láthatóan megjelölték, az OTvT zománc táblákat helyeztetett ki. Ezen idő óta háborítatlan a terület mindennemű használatától és vadászatától. Az eredmény elérésében nagy része volt Szöllősi József erdészeti- és vadászati felügyelőnek Marján M. mellett.

1957 júliusában egy hatalmas orkán vonult végig a területen és negyedóra alatt leterített negyvenötezer köbméter fát. A természetvédelmi területen többszáz köbméter fát csavart ki tövestől. Ekkor az OTvT engedélyével ez a famennyiség használat alá került, hogy ne menjen veszendőbe. Ezt a pusztítást az erdőben korabeli filmhíradó őrzi, mert azt akkor az itt dolgozó filmesek frissiben rögzíteni tudták, szinte percekkel az orkán elvonulása után.

Terjedelem: 39 oldal, 7 fényképmelléklettel.

A Zempléni-hegység erdőgazdálkodásának
történeti áttekintése

Járási Lőrinc /"Sator. Alia. Vihely"/

Összefoglalva tehát elmondhatjuk, hogy a szőlőtermelés és a borkereskedelem állandó és jelentős fafogyasztója volt a Zempléni-hegység erdeinek.

Kíséreljük meg kiszámolni az elmúlt 400 év szőlőkaró és donga felhasználását.

Tételezzük fel azt, hogy átlag 7000 kh volt a szőlőterület, egy holdra 6000 karó kellett és 17 évenként kellett újra karózni.

Ez 400 év alatt 966 millió szőlőkaró, vagyis 3,2 millió m³ gömbfa felhasználását jelentette, aminek egy évi átlaga mintegy 8000 m³.

Ha évente csak 60 000 hl bortermeléssel számolunk és feltételezzük, hogy évente 20 000 hl /14 700 db/ új gönci hordó kellett, akkor 0,064 m³ donga/hordó és 40 % dongakihozatal mellett ez éven-

te mintegy 2500 m³ 25 cm-nél vastagabb gömbfa felhasználását jelentette.

Mindösszesen tehát évente 10-11 ezer m³ faanyagot használtak fel a szőlő és bortermeléshez. A filoxéra utáni rekonstrukció faanyag igénye természetesen ennél jóval nagyobb volt, mintegy 5-8 éven keresztül.

A Zemplén-hegységi Állami Erdőgazdaság 10-15 évvel ezelőtt rendszeresen 4000-7000 m³ szőlőkarót termelt, a Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság évek óta 7000-10 000 hl hordót gyárt, pedig most a tokaji bor palackozva kerül szállításra, és így exportra is. Ezekkel az adatokkal azt kívánok bizonyítani, hogy fenti kalkuláció elfogadható.

Terjedelem: 113 oldal, 20 fényképmelléklettel.

A témából Járási Lőrinc egyetemi doktori dolgozatot készített, védett meg.

A Mezőföldi Állami Erdő- és Vadgazdaság története

Bazsó Ferencné - Bazsó Rozália /"Pusztamező"/

A Mezőföldi Áll. Erdő- és Vadgazdaság elért eredményei:

A felszabadulás óta eltelt 28 év alatt a fában annyira szegény Mezőföldön nagy eredmények születtek az erdőfelújítás és erdőtelepítés terén. A megye erdősültsége a felszabadulás után 7,5 %-os volt, ami annyit jelentett, hogy az ország egyébként is alacsony erdősültsége mellett hazánk erdőiben egyik legszegényebb vidéke volt.

Jelenleg a megye erdősültsége: 12,4 %-os. Ez azt jelenti, hogy a felszabadulás óta közel 20.000 ha új erdőt létesítettek, Az ország erdősültségének a fokozásához, de mindenek előtt Fejér megye erdőterületeinek növeléséhez nagy mértékben járultak hozzá a Fejér

megyében létesített állami erdőgazdálkodási szervek. Ezek jogutóda a Mezőföldi Áll. Erdő- és Vadgazdaság a már említett közel 20.000 ha új erdőnek 90 %-át telepítette. Ez évenként átlagosan mintegy 600 ha-nyi új erdőszítési feladat végrehajtását jelentette. Természetesen ez nem évenkénti 600 ha-t jelentett, hiszen a felszabadulás utáni években kisebb anyagi erőforrások mellett alacsonyabb műszaki felkészültséggel az erdőszítés mértéke is kisebb volt. A későbbiek során azonban az új erdőszítések létesítésének programja az évi 600 ha-os átlagot is messze túlszárnyalta. Jelnlég ismét alacsonyabb éves feladatokkal számol az Erdő- és Vadgazdaság, hiszen a beerdőszítésre váró területek a megye erdőgazdálkodásának jó munkájának eredményeként erősen lecsökkentek. Az új erdőtelepítést, másrészt az érvényben lévő 1961-ben hozott Földtörvény is korlátozza, mely a meglévő szántóterületet védi.

Terjedelem: 23 oldal.

A velencei madárrezervátum és a Dinnyési Fertő
története

Kopasz Margit /"Chernel István"/

1974-ben a rádió és napisajtó sokat foglalkozott a Velencei-tóval. Április elején a Velencei-tó nádasából egyik napról a másikra eltűnt Európa egyik legnagyobb kanalasgém-állománya. A szigorú védelem biztosította nyugalomban számuk az elmúlt években örövendetesen gyarapodott. 1974 elején már több mint száz párt figyeltek meg fészkeléskor az ornitológusok. Érthető volt a szakemberek megdöbbenése, amikor az egyik áprilisi hajnalon kihalttá vált a gémtelep, eltűntek a fészkeik felett köröző szép fehér madarak. Az elhagyott fészkekben feltört tojások, néhány elhullott madár és orrfacsaró bűz! A vizsgálat azonnal megindult. Első gondolat az volt, hogy esetleg orrvadászok, zugtojásgyűjtők zavarták meg a

kalóniát. Külső behatolásnak azonban semmi nyoma sem volt. A dúvadak kártételét is el kellett vetni, hiszen a kanalasgém-fészkeknek és a kanalasgém-telep mellett fészkelő kócsagoknak semmi bajuk nem történt. A madarak tetemeit és a varjak által megkímélt tojásokat azonnal vizsgálatra küldték, de sem azok ellenőrzése, sem a vízmin-tavizsgálatok eredményre nem vezettek.

Több szakértő bevonásával végül két magyarázattal kísérelték meg a pusztulás indokolását. Az egyik elgondolás szerint a tojók az afrikai atomrobbantások következményeként steril tojásokat tojtak, azokat kísérelték meg kiköltetni. A másik elképzelés szerint a fehérjék bomlásakor keletkező, a levegőnél nehezebb mérges gázok, mintegy megültek a zárt nádasban és halálos "gázpaplant" vontak a víztükörré. A fehérjebomlás alapját a fészkeket övező nádban talált marhabelsőség képezte.

A bomláskor keletkezett gázréteg vastagsága meghatározta a pusztulás hatókörét is. A kanalasgémekek a víz felszine alatt kb. 20 cm-re fészkelnek, táplálékuk egy részét a fészkelőhely melletti sekély, iszapos vízben keresik. A telepen fészkelő nemeskócsagok viszont 40 cm magasságban helyezik el költőhelyeiket, táplálékukat a Dinyési-fertőről, illetve halastavakról biztosítják. Így pusztultak el, vagy menekültek a kanalasgémekek és vészelték át a mérgezést a nagy kócsagok.

Terjedelem: 26 oldal, 1 fénykép- és 1 térképmelléklettel.

Csongrád megye természetvédelmének története

Polner Antal /"Fehérnyár"/

A Fehértó védettsége, miután nem volt egyértelműen tisztázott, sokat szenvedett a halgazdaság zavarásától. A halgazdasági zavarások mellett az időjárás szeszélye is időszakonként gyakran bele-szólt a madárvilág életébe. Magas vízállás miatt, valamint aszá-lyos években sok fészkelő madár hagyta el a területet.

1952-ben a Halgazdaság /akkor Tógazdasági Vállalat/ területbővítési igényt támasztott a "rezervátum" területének rovására. Ezt a területigényt az Országos Természetvédelmi Tanács elutasította. Ugyanebben az évben azonban 192 kat.hold terület, az ún. Vetrószék magánosok felajánlása révén a Tanács tulajdonába került. Ezután a Halgazdaság népgazdasági érdekekre hivatkozva ismét ostromra indult a természetvédelmi terület ellen, s a tárgyalások oda vezettek, hogy a természetvédelem bizonyos feltételek kikötésével 360 kat.holdat átengedett a Halgazdaságnak. A Halgazdaság az újonnan bekapcsolandó területek vízrendezésével az ornitológia számára kedvező természeti feltételeket ígért /így pl. a XI-es tó száraz porondjainak fenntartását, mesterséges szigetek létesítését, stb./ melyeket azonban a későbbiekben sem teljesített a Tanács képviselőinek jelentése szerint.

1960-ban a Halgazdaság újabb területbővítést akart végrehajtani. A bővítést azután engedély nélkül végre is hajtották. A bővítés a XII. tóra vonatkozott, azonban erre a Halgazdaság nem kapott vízjogi engedélyt. Így tehát a XII. tó engedély nélkül épült ki, későbbi felelősségrevonás azonban nem történt.

A sok rendezetlen kérdés tisztázására és rendezésére 1961-ben szakbizottság alakult. A szakbizottság részletes feltételeket szabott alapos vizsgálat után a halgazdasági tevékenységnek. A feltételeket a Halgazdaság ismételten nem teljesítette, s így a Természetvédelmi Hivatal lemondott a korábban megszerzett területek tulajdonjogáról és kikötötte ennek fejében, hogy a Halgazdaság egész területe természetvédelmi területként kezelendő és azon felügyeleti jogot gyakorol.

Fenti intézkedéssel az egész szegedi Fehértó elvesztette gyakorlatilag természetvédelmi értékét, mert hiába gyakorolt közvetlen, s közvetett felügyeletet a terület fölött a Természetvédelmi Hivatal, gazdálkodási érdekekből az történt, amit a gazdálkodás megkívánt. Több alkalommal történt próbálkozás bizonyos értékek visszaállítására, ezek azonban mind a mai napig megfeneklettek, mert a védelem és az őrizet ugyan erősödött az utóbbi 3 évben a területi kezelés megváltozása révén, de a terület természetvédelmi

értéke nem állt vissza a régi szintre, azt meg sem közelíti.

Terjedelem: 19 oldal, 8 fényképmelléklettel.

Az Őrség erdészetének, vadászatának és faiparának
története

Simon József /"Fenyőország"/

Mindezek előrebocsájtása után az alábbiakban foglalhatjuk össze a századforduló erdőgazdálkodását az Őrségben.

Felújítás - elsősorban magvetéssel történt, fenyőnél csupán gereblyével húzták el a nyerhumuszt, így vetettek 4-6 kg magot kh-ként. Takarás csupán a gereblyével történő beütögetés volt.

Ápolás - mindössze sarlózás, egyszer a nyár elején, majd szeptember vége felé.

Tisztítás - kezdete 10-15 év, ötéves visszatérítési idővel.

Gyérítés - 25 évtől szintén öt évenként, 50 éves koron felül már a bontás 70 %-os záródásig is történhet. Így elérhető a megfelelő koronaalak és méret ami gyakran a fellépő hónyomást is elviseli. Egy-egy kh. állományból a gyérítések folyamán mintegy 100 m³-t szedtek ki, a véghasználati fatömeg kb. 200 m³ körül volt.

A fentiek természetesen csak üzemtervezetű erdőkre álltak fenn. A paraszterdőkben erdősítés és ápolás általában nincs. A gyérítések és véghasználatok összefolynak szálalás formájában. Túlhasználat és felújítatlan terület még sincs a már említett okok következtében. Rontja viszont az erdőállományt a folytonos legeltetés és az alomszedés.

Terjedelem: 21 oldal, 15 fénykép-, 1 térképmelléklettel.

A Pilisszentkereszt-i Erdészet története

Dobay Pál /"Pilisszentkereszt"/

Az 1945. évi állami tulajdonbavételtől 1953-ig a Budapesti Állami Erdőgazdasághoz tartozott az erdészet. Az ekkor történt átszervezés óta a Pilisi Állami Erdő-, majd 1970. január 1-től a Parkerdőgazdaság kötelékében gazdálkodik.

E legutóbbi kort már egyénileg is jól ismerjük. Az erdészet átélte a gyors egymásutánban következő szakmai irányzatokat:

- 1./ Az 1940-es évek végén a háború utáni kényszer diktálta vágás-kor-leszállítás.
- 2./ Az 1950-es évek elején a fenyvesítés. Ennek eredménye a sok jól sikerült, fenyővel végzett fafajcserés állományátalakítás főleg Csobánkán /Budzsák/ és a pilisszentkereszt-i Kakashegy lábánál. Ezek mellett - kevésbé szerencsés új fenyveseket is találunk /Kétfükkfanyereg környéke, Pilis-gerinc, Pomáz-Morgó/.
- 3./ Az 1950-es évek közepe táján a pozitív gyéritésre való áttérés és a "v"-fa jelölés.
- 4./ 1960 körül a nyárasítás. Ennek "gyümölcse" szerencsére csak egy rontott erdő: a Pilisszentkereszt 39/C.
- 5./ Ezt követte 2-3 év múlva az erdőtípológia és az erdőtelepítés térhódítása.
- 6./ 1970 óta közjóléti- illetve park- és üdülőerdőgazdálkodásra való áttérés szemtanúi vagyunk. Ez jelenleg a kibontakozás időszakában van.

Terjedelem: 11 oldal.

A Kaszói Erdészet története

Szoukup Ervin /"Susog az erdő"/

A Szent-kaszópusztai erdei vasút működési engedélyét a KPM az egyesített közigazgatási és műszakrendőri eljárás után 1955.

június 2-án adta meg: A szállítás ebben az időben egy C-50 diesel mozdonnyal beindult.

1955-56 év telén megépült a kaszói végállomáson két mozdony befogadására egy mozdonyrész.

1957. július 15-én egy rettenetes erejű forgószélvihar vonult végig a kaszói erdőn és negyedóra leforgása alatt mintegy 40.000 m³ széltörést okozott. Ez a mennyiség az erdészeti akkori termelésének kétszerese volt. Hogy a faanyag tönkre ne mehessen ezért egy év alatt kellett kitermelni és kiszállítani. Első ízben ekkor hátrult nagy szállítási feladat a fiatal vasútra. Az erdészeti megépített egy csatlakozó repülővágány szárnyvonalat a csillagpusztai erdőterületen /mely kiágazik a fővonal 11 km-es szelvényéből/, 3 km hosszúságban. Az építési munkálatokat abban az időben Duka Leonid kaposvári vasútügyi előadó patronálta és két hónap múlva a szállítás megindult.

Az erdei vasút üzembeállított még egy gőzmozdonyt és 14 km-es távolságról egy év alatt 18.000 m³ fát szállított szentai rakodóra.

Terjedelem: 47 oldal, 41 melléklet.

Erdészeti építészet 1945-1970

Barcsay László

ERDÉSZETI ÉPÍTÉSZETÜNK IRODALMA 1945 - 1970.

E.	=	AZ Erdő
Eg.	=	Erdőgazdaság
Eg.Faip.	=	Erdőgazdaság és Faipar
E.L.	=	Erdészeti Lapok

1. Barcsay L.: Az erdőgazdasági gépjavítótelepek tervezéséről.
Eg.Faip. 1961. 12:9-10

2. Barcsay L.: Erdészeti gépjavítótelepek gazdaságosabb létesítése.
E. 1962. 3:138-144.
3. Magasépítési beruházások távlati tervezése.
E. 1963. 12:542-545.
4. " Bognár I.: Fagyártmányüzemek tervezésének néhány kérdése.
E. 1966. 9:406-413.
5. " Erdészeti fafeldolgozóüzemek tervezési tapasztalatai.
E. 1969. 8:349-358.
6. Korszerű törekvések erdészeti építészetünkben.
E. 1970. 5:214-218.
7. Bogár I. Magasépítési beruházások az 1958-66. közötti időszakban.
E. 1968. 2:72-80.
8. Borvendég S.: Milyen legyen az erdészlakás?
Eg.Faip. 1959. 12:12-13.
9. Milyen legyen az erdészlakás?
Eg.Faip. 1960. 1:19-20.
10. Denninger I. - Beély M.: Milyen legyen az új erdészlakás?
Eg.Faip. 1960. 5:16.
11. Haják Gy.: Erdészház típusterv a megvalósulás útján.
Eg.Faip. 1960. 7:17-18; 8:17-18; 10:17-20.
12. Haják Gy. - Nagy B.: Típus erdészház.
Eg.Faip. 1961. 12-13.
13. Halász A.: Erdészeti építés és szállítás.
Bp. 1951. Mezőgazd.K. 100 p.
14. Holy Z.: Milyen Legyen az erdészlakás?
Eg.Faip. 1960. 2:18-19.
15. Kiss F.: Milyen legyen az erdészlakás?
Eg.Faip. 1960. 4:16-17.

16. Kollányi A.: Az erdőgazdasági épületek telepítési kérdéseiről.
E. 1956. 9:357-362.
17. Mersich E.: Az erdészeti 10 évének magasépítéseiéről.
E. 1955. 4:157-161.
18. Winkler O.dr.: Az erdőgazdaság lakóépületeiről.
E. 1955. 10:396-402.
19. Erdőgazdasági épületek. /egyetemi jegyz./
Sopron 1968. Kézirat EFE.
20. Zakariás A.: Üzemi lakáshiány csökkentése a lakásmegosztások útján.
E.L. 1950. 1:7-12.

Áz eltelt 25 esztendő erdészeti irodalma nem gazdag építésze-
ti tárgyú munkákban. Történeti szempontból kiemelkedő jelentőségű
Mersich Endre és Bogár István dolgozata, előbbi az 1945-1955. utób-
bi az 1958-1966. közötti időszakok magasépítési tevékenységéből
készült értékes összefoglaló. Winkler Oszkár dr. egyetemi jegyzete,
az adott keretek között átfogó jellegű, de rendeltetéséből eredően
általános érvényű fejezetei az erdészeti vonatkozások rovására fog-
lalnak el oldalakat, ami sajnos elkerülhetetlen. Az erdőgazdasági
épületek telepítési kérdéseivel foglalkozó Kollányi és Barcsay ta-
nulmány sajnos a gyakorlatban nem sok eredményt hozott a különbö-
ző szempontok egyeztetési nehézségei miatt. Nagy érdeklődést jelez
az új erdészlakások kialakításáról szóló dolgozatok viszonylag nagy
száma, nem az érdeklődésen múlt, hogy méreteiben mégis ilyen sze-
rény eredmény született. A Barcsay dolgozatok az erdészeti üzemek
komplex vizsgálata során érintenek építésze-
ti kérdéseket.

Nem lenne haszontalan egy speciális, átfogó jellegű erdésze-
ti építésze-
ti könyv összeállítása.